

Перспективи подальших досліджень. Демографічна ситуація в Україні вимагає перегляду державної політики щодо проблем цінності та гідності людського життя, а ситуація з дитячою вагітністю й абортами – заходів щодо виховання відповідальності і поваги до життя, ширшої пропаганди засад персоналістичної біоетики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 31.12.1992 р. - № 23 – 92.
2. Блехшміт Е. Збереження індивідуальності: Людина - особа від самого початку. Дані ембріології людини. Львів, 2003. – 120с.
3. Бойко І Духовне навернення і зміцнення після аборту – завдання священника у Святій Тайні Покаяння // Гідність людського тіла: Вісн. Ін-ту Родини і Подружнього Життя УКУ. – 2004. - № 4. – С. 72-74.
4. Вікторенко В. Г. Суть постабортного синдрому в контексті біоетики.// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти"; 26-27 березня 2009 р. Львів. – С.95-97.
5. Городенчук З. Виконавець аборту – хто він: злочинець чи жертва?// Вісник Інституту родини і Подружнього життя ЛБА, № 2: На межі життя і смерті Львів:2001.–С. 25-6.
6. Маріям... чому ти плачеш? Страждання жінок після аборту / За ред. Штесселя П.; Пер. з нім. Шумиляка Ф.. – Львів: Місіонер, 1999. – 136 с.
7. Назар Н. О. Аналіз стану демографічної політики в колишньому СРСР //Ефективність державного управління; ЛРІДУ НАДУ при Президентові України .Вип. 13, Львів, 2007. – С. 185-191
8. Терешкевич Г. Т. Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: Навч. посібник. - Львів: Світ, 2008. – С.186-200.
9. Фрид Л., Салазар П. И. Пора выздоровления. Помощь и надежда для тех, кто пытается справиться со стрессом после аборта / Пер. с англ.; Под ред. Шустовой Е., Корсакова О., Плачкова А. – Одесса, 1993. – С.99-104
10. Giovanni Paolo II. Lettera Enciclica Evangelium Vitae (25 marzo, 1995). – Città del Vaticano, – P. 144.

О.М.ТЕРЛЕЦЬКИЙ, Л.С.ВОВКАНИЧ

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ШАХАМИ НА РОЗУМОВУ ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ДІТЕЙ

Проаналізований вплив занять у секції шахів на окремі показники розумової працездатності дітей 6-12 років.

Ключові слова: розумова працездатність, шахи, діти.

Проанализировано влияние занятий в секции шахмат на отдельные показатели умственной работоспособности детей 6-12 лет.

Ключевые слова: умственная работоспособность, шахматы, дети.

Influence of chess practice upon the selected indexes of mental capacity of 6-12 years children has been analysed.

Key words: mental capacity, chess, children.

Підвищення розумової працездатності дітей та підлітків виступає однією з першочергових завдань педагогів. Саме у цей період відбувається становлення основ абстрактно-логічного мислення, здатності виконувати математичні операції, вдосконалюється пам'ять. Забезпечити максимальний розвиток розумових здібностей покликані не лише заняття за програмою загальноосвітньої школи. Одним із шляхів підвищення рівня розумової працездатності виступають позашкільні заняття шахами.

В.А.Сухомлинський писав: "Без шахів не можна уявити повноцінного виховання розумових здібностей і пам'яті" [10]. За даними Н.Г.Алексеева, заняття шахами особливо корисні у віці 7-12 років, оскільки є моделлю розвитку здібностей до розумових операцій [1]. Рядом спеціалістів, зокрема А.Н.Костьевим, Б.Гершунським, А.Бородіном, а також чемпіонами світу Хосе Раулем Капабланкою та Анатолієм Карповим, висловлювалась ідея зробити шахи частиною шкільної програми [4-6, 12]. Причиною цього є позитивний вплив шахів на різні аспекти інтелектуальної діяльності людини. На думку цих, та інших фахівців [3, 9, 11], шахи поряд з іншими інтелектуальними іграми, тренують мислення, пам'ять, увагу. Окрім того, вони дозволяють тренувати вміння моделювати ситуацію. Необхідність прогнозування ходів розвиває здатність мозку до планування та прогнозування. Значна варіативність ситуацій та необхідність швидкого прийняття рішень вдосконалює процеси аналізу і синтезу. Ця гра сприяє також формуванню багатьох властивостей особистості, зокрема витримки, волі, дисциплінованості, самостійності, адекватної самооцінки.

Оскільки детального аналізу впливу занять шахами на розумову працездатність дітей у доступній літературі не знайдено, це і стало метою нашого дослідження.

Методи дослідження

З метою виконання поставлених завдань були сформована контрольна та експериментальна група, кожна з яких у залежності від віку поділялись на три підгрупи. До складу контрольної групи входили учні середньої загальноосвітньої школи трьох вікових груп: 6-7 років (5 осіб), 8-9 років (7 осіб) та 10-12 років (7 осіб). До складу дослідної групи увійшли особи того ж віку, що займалися у секції шахів. Кількісний склад цієї групи був таким: 6-7 років (6 місяців занять) – 6 осіб, 8-9 років (1-3 роки занять) – 6 осіб та 10-12 років (3-4 роки занять) – 7 осіб. Досліджувані були ознайомлені з основними моментами дослідження та порядком виконання поставлених перед ними завдань. Оцінювання розумової працездатності включало в себе тестування з використанням таблиць Крепеліна, запам'ятовування та відтворення слів, запам'ятовування та відтворення графічних об'єктів [2, 8]. Особи дослідної групи також виконували завдання із вирішення шахових задач та запам'ятовування шахових позицій.

Отримані дані аналізували статистично з використанням загальноприйнятих методів, а також критерію Стьюдента та однофакторного дисперсійного аналізу [7].

Результати дослідження

Тестування розумової працездатності за допомогою таблиць Крепеліна (Рис. 1) дозволило встановити, що у обидвох групах спостерігається зростання з віком кількості пар чисел, доданих за 5 хв. ($P < 0,01$; $F = 29-32$ при $F_{\text{крит}} = 3,6-3,7$). Кількість пар чисел за період з 6-7 до 10-12 років зростає у 5,3-5,5 рази. У всіх вікових групах перевагу мали шахісти, проте значима різниця спостерігається лише у групах 8-9 ($P = 0,08$) та 10-12 років ($P = 0,09$). Перевага шахістів складає 18-54%.

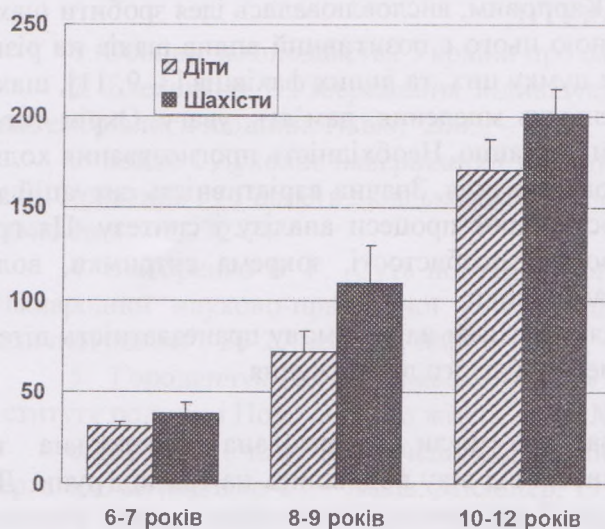
Достовірної залежності кількості помилок під час виконання тесту Крепеліна від віку не виявлено ($F = 2,2-2,7$ при $F_{\text{крит}} = 3,6-3,7$). Середня кількість допущених помилок нижча у групах шахістів, хоча статистично значимого рівня ця різниця досягає лише у віковій групі 6-7 років ($P = 0,06$), де юні шахісти помилялись втричі менше.

З метою узагальнення результативності виконання тесту Крепеліна нами був застосований коефіцієнт якості роботи, який враховував кількість доданих пар чисел та кількість допущених помилок. Зростання коефіцієнту свідчить про погіршення виконання тесту. Достовірна залежність цього показника від віку (див. рис. 1) виявлена лише у контрольній групі ($F = 4,2$ при $F_{\text{крит}} = 3,6$). Середні значення коефіцієнту виявились нижчими у шахістів усіх вікових груп. Статистично значимого рівня ця різниця досягає у вікових групах 6-7 ($P = 0,08$) та 8-9 років ($P = 0,05$), у яких юні шахісти були втричі успішнішими.

Виконане тестування здатності запам'ятовувати іменники виявило зростання цього показника з віком як у контрольній (Рис. 2а, $F = 22,3$ при $F_{\text{крит}} = 3,6$), так і у дослідній групі ($F = 4,1$ при $F_{\text{крит}} = 3,6$). Зростання досягало 66-162%. При цьому статистично достовірної різниці між школярами та шахістами не було у жодній віковій групі. Слід зазначити, що

середні результати виконання тесту в групі 10-12 років були гіршими у шахістів, а у інших вікових групах – навпаки.

Кількість пар чисел, доданих за 5 хв

Коефіцієнт

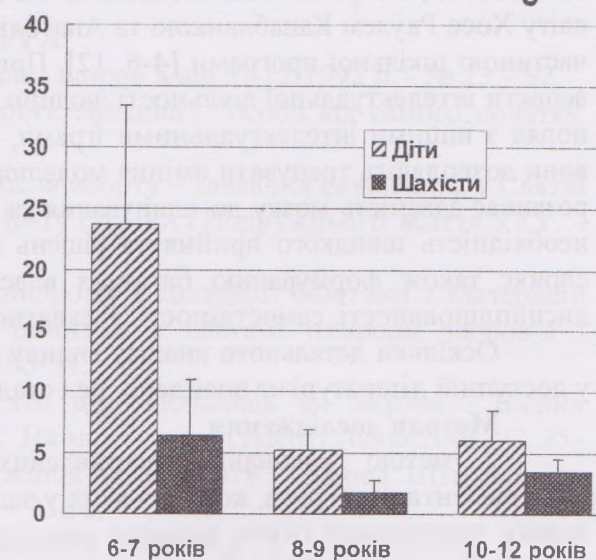
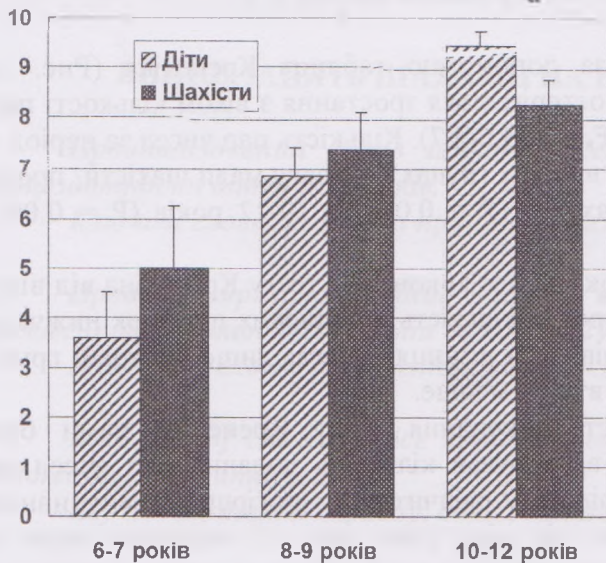

Рис. 1. Результативність виконання тесту Крепеліна (а – кількість доданих пар чисел; б – коефіцієнт якості роботи) у осіб різного віку дослідної та контрольної груп.

Здатність до запам'ятовування графічних об'єктів (див. рис. 2б) з віком достовірно не змінювалась, хоча мала тенденцію до зростання. Поряд з тим у всіх вікових групах ця здатність була вищою у дослідній групі ($P = 0,001-0,05$). Різниця становила 50-80%. Таким чином, юні шахісти краще за своїх однолітків запам'ятовували абстрактні фігури.

Відтворення слів (кількість)

Відтворення фігур (бал)

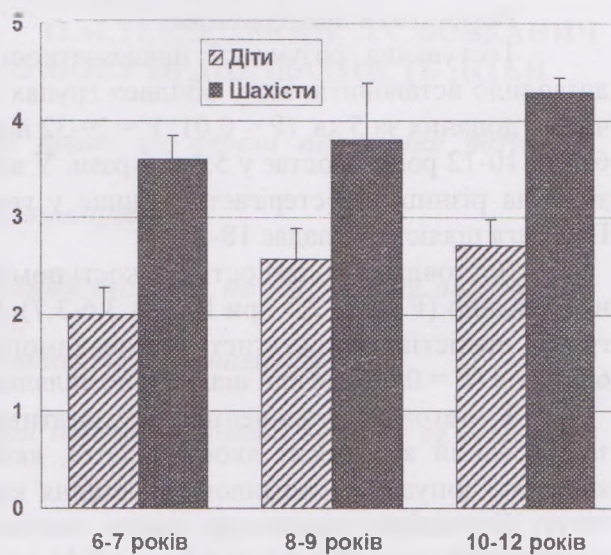

Рис. 2. Аналіз здатності до запам'ятовування та відтворення інформації (а – іменників; б – абстрактних фігур) у осіб різного віку дослідної та контрольної груп.

Окрім порівняння розумової працездатності школярів та юних шахістів нами також була вивчена вікова динаміка спеціальної працездатності осіб дослідної групи. При цьому

виявлено, що успішність виконання шахових задач чи відтворення заданих позицій на шахівниці з віком зростає неоднаково (Рис. 3). Достовірний приріст результативності розв'язання шахових задач спостерігався лише між віковими групами 6-7 та 8-9 років ($P = 0,04$, $F = 4,4$ при $F_{\text{крит}} = 3,9$). Достовірне покращення рівня відтворення шахових позицій спостерігалось лише після 8-9 років ($P = 0,03-0,04$). Це може вказувати на різні швидкості приросту здатності до розв'язання логічних задач та здатності до запам'ятовування шахових позицій.

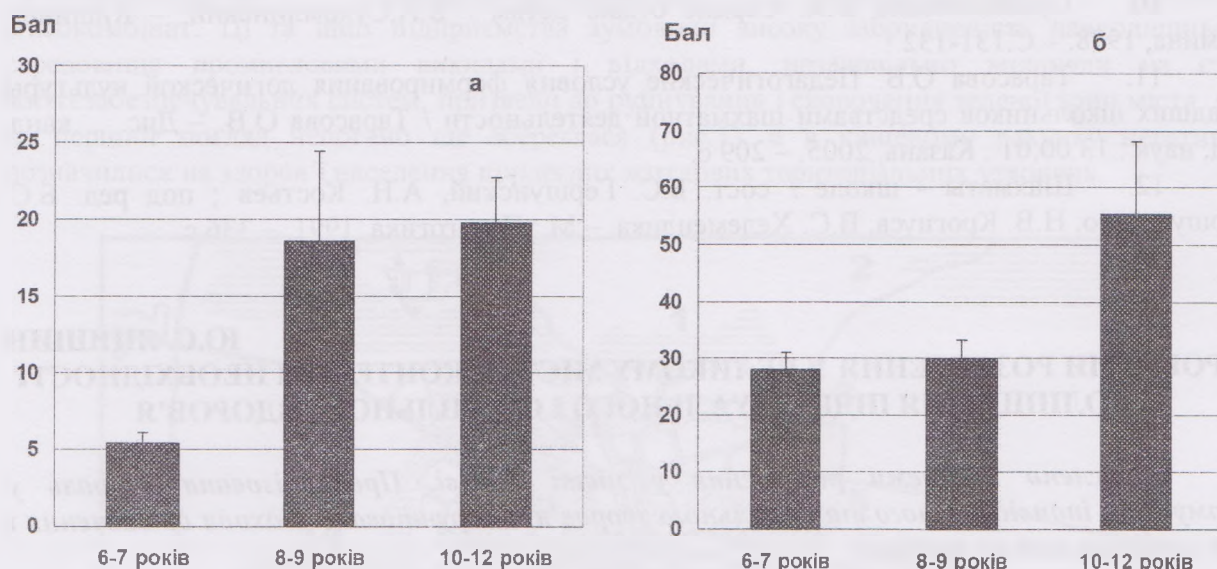

Рис. 3. Аналіз спеціальної працездатності (а – розв'язання шахових задач; б – відтворення шахових позицій) у юних шахістів.

Висновки

Аналіз даних літератури вказує на наявність ряду публікацій стосовно перспективності впровадження занять шахами у програму шкільного навчання. Поряд з тим у доступній літературі практично відсутні кількісні дані стосовно впливу занять шахами на розумову працездатність дітей. Отримані нами дані свідчать про перевагу юних шахістів над однолітками під час виконання тесту Крепеліна (на 18-54%) та їхню вищу (на 50-80%) здатність до запам'ятовування графічних об'єктів. Отримані результати дають підставу продовжити вивчення перспектив застосування занять шахами для покращення розумової працездатності дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев Н.Г. Шахматы и развитие мышления // Шахматы: наука, опыт, мастерство, под ред. Б.А.Злотника. – М.: Высшая школа, 1990. – С. 42-43.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси, С. Урбина. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
3. Габбазова А.Я. Интеллектуальное развитие детей младшего школьного возраста в процессе обучения шахматной игре / Габбазова А.Я. – Ульяновск, УлГТУ, 2008. – 95 с.
4. Гершунский Б.С. Шахматы – школе будущего / Гершунский Б.С. // Образовательно-педагогическая прогностика: Теория, методология, практика. – М.: Флинта: Наука, 2003 – с.729.
5. Капабланка Х.Р. Учебник шахматной игры. Моя шахматная карьера. [пер. с англ. и нем.] / Х.Р. Капабланка. – М: ФиС, 1983. – 271 с.
6. Костьев А.Н. Уроки шахмат / А.Н. Костьев. – М.: ФиС, 1984. – 208 с.

7. Лакин Г.Ф. Биометрия: Учеб. пособие для биол. спец. вузов - 4-е изд., перераб. и доп. / Лакин Г.Ф. – М.: Высш. шк., 1990. – 384 с.
8. Оценка умственной работоспособности по Э.Крепелину / Елисеев О.П. Практикум по психологии личности – СПб., 2003. – С.199-200.
9. Резолюция Международной научно-практической конференции "Шахматы как инновационный учебный предмет в системе образования" г. Москва, Российский государственный социальный университет, 31 января – 1 февраля 2010 г. // http://chess555.narod.ru/rgsu2010_1.htm
10. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям / В.А.Сухомлинский. – Кишинёв: Лумина, 1978. – С.131-132
11. Тарасова О.В. Педагогические условия формирования логической культуры младших школьников средствами шахматной деятельности / Тарасова О.В. – Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Казань, 2005. – 209 с.
12. Шахматы - школе / сост. Б.С. Гершунский, А.Н. Костьев ; под ред. Б.С. Гершунского, Н.В. Крогиуса, В.С. Хелемендика. – М.: Педагогика, 1991. – 336 с.

Ю.С. ЯЦИШИН

ПРОБЛЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ У ВЕЛИКОМУ МІСТІ У КОНТЕКСТІ НЕОБХІДНОСТІ ПОЛПШЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО І СУСПІЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Окреслено проблеми розселення у місті Львові. Проаналізована їх роль у формуванні індивідуального та суспільного здоров'я. Обґрунтовано підходи до вивчення і пом'якшення таких проблем.

Ключові слова: місто, розселення, індивідуальне та суспільне здоров'я

Очерченно проблемы расселения в городе Львове. Проанализирована их роль в формировании индивидуального и общественного здоровья. Обоснованы подходы к изучению и смягчению таких проблем.

Ключевые слова: город, расселение, индивидуальное и общественное здоровье

The problems of settling apart in town Lviv are outlined. Their role in forming of individual and public health is analyzed. The going near a study and softening of such problems are grounded.

Key words: the city, resettlement, individual and public health

Актуальність вивчення і розв'язання проблем розселення у великому місті визначається такими важливими факторами, як історичні особливості розселення, потреба населення у житлі, що підтверджується величезними чергами на отримання соціального житла у містах, особливо у великих; попит на житло на ринку житла; нестача і дороговизна земельних ділянок, придатних для житлового будівництва; намагання будівельних компаній отримати надприбутки за рахунок розміщення нового житлового будівництва на дешевих земельних ділянках, які, як правило, не відповідають основним вимогам щодо розташування житла та ін. Розглянемо такі проблеми на прикладі міста Львова – великого міста, чисельність населення якого ще у минулому столітті могло досягнути мільйона осіб, якщо б житло будувалося у належних обсягах і було б доступнішим для купівлі.

Проблеми розселення у великому місті не виникають раптово і водночас. Вони існували у всі часи, накладалися одні на інші, як правило, протягом тривалого періоду часу. Достатньо згадати про негативний вплив промисловості на екологічний стан житлових масивів міста Львова та підвищений рівень захворюваності населення, яке проживало у безпосередній близькості від таких підприємств. Загальновідомо, що в радянський період Львів активно розвивався як індустріальний центр, значна частина підприємств якого